

УДК 378.658

О.В. КОНДРАШОВА,

*кандидат педагогічних наук, викладач кафедри психології, педагогіки та філософії
Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського*

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО КОНТАКТУ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ З ПЕРЕДОВИМИ ПРАКТИКАМИ ЗАСОБАМИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ: ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ

У статті досліджено форми та зміст забезпечення майбутніх менеджерів організацій тривалим особистісно орієнтованим контактом з передовими практиками за допомогою засобів дистанційної підтримки. Сформовано авторський погляд на організацію особистісно орієнтованого контакту майбутніх менеджерів з передовим досвідом засобами дистанційної підтримки та подано авторський досвід із зазначеного питання.

Ключові слова: майбутні менеджери, передовий досвід, засоби дистанційної підтримки, особистісно орієнтований контакт.

Постановка проблеми. В умовах євроінтеграційних процесів України, коли ефективність діяльності організацій, а отже, і сталий розвиток країни, безпосередньо залежить від стратегічного й оперативного управління, а саме від компетентності менеджменту організації, проблема професійної підготовки майбутніх менеджерів організацій набуває особливо важливого значення. Поступово актуалізуються завдання щодо підготовки нового покоління менеджерів найвищого освітньо-кваліфікаційного рівня, здатних реалізовувати професійні функції на засадах міжнародних стандартів діяльності для професії менеджера. У таких умовах на пильну увагу заслуговує вивчення передового досвіду та розбудова з цією метою системи перманентної дистанційної підтримки майбутніх менеджерів в опануванні зазначеними передовими практиками.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Нормативно-правові імперативи для такого спрямування дослідження знаходимо в державних програмах та документах найвищого рівня, зокрема: в Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, Законі України «Про вищу освіту», Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. (2013 р.), указах Президента України «Про додаткові заходи щодо забезпечення розвитку освіти в Україні», «Основні напрями реформування вищої освіти», Національній рамці кваліфікацій (2011 р.), Білій книзі національної освіти України (2009 р.), Tuning-SQF (Sectorial Qualification Frameworks), Празькому комюніке (2001 р.), у яких наголошено на необхідності підвищення уваги до суб'єктів педагогічних процесів, підкреслено важливість запровадження сучасних освітніх стратегій на всіх його етапах.

Базові положення особистісно орієнтованої парадигми вищої освіти сформульовано в наукових працях В. Андрущенко, І. Бех, Є. Бондаревської, В. Кременя та ін. Теорію та практику професійної підготовки майбутніх менеджерів організацій, особливості їх професійної діяльності та підготовки досліджували такі науковці, як Л. Бондарева, В. Гуменник, П. Друкер, Т. Качеровська, Л. Киржнер, Т. Кузнецова, О. Куліш, А. Суценко та ін. Проблеми професійної підготовки майбутніх менеджерів організацій, проектування в сучасному освітньому середовищі розглянуто у дисертаційних працях останніх років, а саме: Н. Брюханової (досліджу-

вала теоретичні та методичні аспекти проектування системи педагогічної підготовки майбутніх інженерів-педагогів), О. Пшеничної (аналізувала підготовку майбутнього менеджера організацій до застосування інформаційних технологій у професійній діяльності), С. Мудрої (вивчала управління якістю підготовки майбутніх менеджерів організацій у ВНЗ III–IV рівнів акредитації). Однак організація особистісно орієнтованого контакту майбутніх менеджерів з передовими практиками в контексті забезпечення ефективності процесу навчання майбутніх менеджерів організації окремо не розглядалися.

Формулювання мети. Мета даної статті полягає у дослідженні існуючих підходів до організації особистісно орієнтованого контакту майбутніх менеджерів організацій з передовими практиками засобами перманентної дистанційної підтримки.

Виклад основного матеріалу. Забезпечення майбутніх менеджерів організацій тривалим особистісно орієнтованим контактом з передовими практиками засобами перманентної дистанційної підтримки у поєднанні з навчально-методичним забезпеченням їх упровадження уможливорює, на наше переконання, позитивні зміни. А позанавчальна діяльність, в якій є значний перелік можливостей послуговування засобами перманентної дистанційної підтримки, відіграє важливу роль в навчальній діяльності, тому що безпосередньо впливає на особистість майбутнього менеджера організації та задовольняє його інтереси і потреби. Тому ми приділили значну увагу забезпеченню майбутніх менеджерів організації тривалим особистісно орієнтованим контактом з передовими практиками.

У ході формувального експерименту нашого дослідження нами було зосереджено увагу на різноманітних засобах ознайомлення з передовим досвідом і його опанування. Як студентам, так і викладачам, було запропоновано *навчально-методичне забезпечення для реалізації тривалого особистісно орієнтованого контакту з передовими міжнародними практиками* через засоби перманентної, у т.ч. дистанційної, підтримки (*круглі столи / зустрічі з відомими топ-менеджерами, презентації передового досвіду, вивчення й адаптація передового досвіду, розробка та робота з кейсами, вебінари; методичні рекомендації, доступ до перманентно оновлюваних навчальних онлайн-ресурсів, портфель друкованих та електронних методичних ресурсів тощо*); впровадження авторського інтегрованого англomовного спецкурсу «*Основи стандартизації*»; підтримку, *консультування* викладачем або більш досвідченим студентом; *індивідуальне та групове обговорення* з питань актуального змісту, методичних питань тощо; *індивідуальні та групові консультування; методичні семінари та їх матеріали; інші авторські навчально-методичні розробки* тощо.

Схвальну оцінку підтримку серед майбутніх менеджерів отримало проведення круглих столів / зустрічей з відомими топ-менеджерами, презентацій передового досвіду, розробка та робота з кейсами тощо. Слід зауважити, що ми апробували також частково методичку каскадних тренінгів, коли з найбільш підготовлених студентів ми обирали тренерів і готували їх до впровадження актуального контенту. Така форма роботи використовувалась нами в умовах інформальної освіти (чат, гурток англійської мови, семінари-тренінги у співпраці зі студентським самоврядуванням тощо). Приклад фрагмента *семінару-тренінгу* «Міжнародні стандарти і компетенції менеджерів» наведено нижче.

Крок перший: семінар-тренінг викладач розпочинає вступною частиною, а саме:

«Міжнародними організаціями та великими корпораціями вже відслідковано характер змін у вимогах до компетентностей менеджерів різних рівнів управління в епоху глобалізації і визнано високу динаміку оновлення знань і концепцій управління організаціями. Нагальними стають питання створення “критичної маси” освічених менеджерів організацій, які володіють компетенціями з питань стандартів на рівні стратегічних та операційних менеджерів».

Крок другий: викладач переходить до наступного етапу і пропонує студентам – майбутнім менеджерам організації оцінити вплив на них особисто даних, що будуть наведені ним далі:

1. Міжнародна федерація користувачів стандартів (МФКС), яка об’єднує великі промислові компанії, у 2014 році підготувала керівництво з метою оприлюднити, які аспекти/знання стандартів необхідні на різних рівнях (у різних підрозділах) в компаніях.

2. З'ясовано, що майже всі робітники компаній, від топ-менеджмента до маркетингових або торговельних агентів, повинні мати принаймні загальне уявлення про стандарти.

3. За даними МФКС, найвища посадова особа компанії та топ-менеджмент повинні мати «суттєві знання» щодо необхідності відповідності стандартам і регламентам; щодо стратегій у сфері стандартизації; ролі бізнес-асоціацій у розробці стандартів; стандартів і систем управління компанією тощо.

4. Під час семінару-тренінгу ЄЕК ООН «Workshop on standardization management» (ENECE, 20-21 March 2012, Valencia, Spain) було оприлюднено результати дослідження, проведеного в Німеччині у 2010–2012 рр. Йшлося про те, що посади зі словом «стандарт» у назві включали в себе 39% основних обов'язків менеджерів.

Факти, які озвучує викладач, з'являються на слайдах, проте, зважаючи на те, що слайди гортаються, викладач додатково розвішує на дошці заздалегідь підготовлені аркуші формату А-4 з написаними на них фактами (кожен на окремому аркуші).

Коли всі факти оголошені, викладач пропонує студентам записати на стікерах в одне-два слова і вивісити на дошку їхню думку щодо наслідків для них особисто вимог ринку праці до компетенцій менеджерів щодо стандартів як інструменту нетарифного регулювання ринку. Викладач біля дошки згрупує однакові за думками стікери і просить студентів підбити підсумки, які ж саме наслідки для них, на їхню думку, мають нові вимоги ринку. Узгалянюючи, викладач підводить до думки, що самі майбутні фахівці мають бути зацікавлені в отриманні нових компетенцій, а виші в конкурентній боротьбі на ринку освітніх послуг мають пропонувати навчальні програми, які постійно оновлюються через вимоги ринку праці.

Крок третій: викладач пропонує провести мозкову атаку і знайти відповідь на запитання щодо причин недостатнього інтересу вишів до включення питань стандартизації до навчальних програм. Викладач так спрямовує обговорення, щоб у результаті отримати такі висновки: невизначеність вимог з боку бізнесу; відсутність узгодженого змісту програми (на різних рівнях: національному, регіональному, міжнародному); брак підготовлених викладачів і визнаних підручників; національна специфіка країн у галузі освіти (напр., різниця у підходах); необхідність змін у підходах до навчання стандартів тощо.

Крок четвертий: Далі нами було вивчено й обговорено із студентами – майбутніми менеджерами організації програми зі стандартизації, які є у вільному доступі на сайті ЄЕК ООН [1].

Під час аудиторної та самостійної навчальної діяльності були апробовані та впроваджені: матриця знань і вмінь за професійно спрямованим модулем спецкурсу «Основи стандартизації», навчальні модулі, зокрема модуль «International trade, standards and regulations», групові вправи (повідомлення на тему «Стандартизація як процес проектування: засади стандартів і стандартизація»), пошукові завдання за модулями спецкурсу «Основи стандартизації» (зокрема теми «International and regional cooperation in the field of standardization», «Harmonization of standards», «Management systems», «National and foreign experience», «Standardization in Organizations»); застосовані електронні словники міжнародних організацій, зокрема тлумачний англомовний словник термінів із зовнішньоекономічної торгівлі, кейси «Business Process Analysis in Cambodia», «Facilitating port expansion through process simplification», «Integration and harmonisation – the Felixstowe approach UK» та ін. Розвиток самостійної проєктувальної навчальної діяльності студентів відпрацьовувався на матеріалі теми «Process Analyses Approach».

Модулями типової програми, розробленої ЄЕК ООН, та веб-пошуком презентацій з питань стандартів ми послуговувалися на сайті ЄЕК ООН (лінк «library of teaching materials»), а також презентаціями університетів, представники яких є членами робочої групи START-ed, за лінком «educational programmes».

Як було вже зазначено вище, одним із засобів забезпечення майбутніх менеджерів організації тривалим особистісно орієнтованим контактом з передовими практиками ми апробували також авторський інтегрований англомовний спецкурс «Основи стандартизації». Нами було розроблено й запропоновано базову навчальну програму спецкурсу з основ стандартизації, структуру якої наведено в табл. 1.

**Структура робочої програми авторського інтегрованого англомовного спецкурсу
«Основи стандартизації»**

Мета і завдання спецкурсу
Місце спецкурсу в структурі ОПП
Компетентності суб'єкта навчальної діяльності, що формуються шляхом опанування знань з основ стандартизації
Структура і зміст спецкурсу за модулями і темами
Освітні технології
Засоби поточного, проміжного та вихідного контролю і оцінювання; навчально-методичне забезпечення самостійної роботи студентів
Навчально-методичне й інформаційне забезпечення спецкурсу
Матеріально-технічне забезпечення спецкурсу

Ми спиралися на обґрунтування нових підходів до активізації суб'єктів навчальної діяльності, відповідного перегляду структури взаємозв'язку навчальних дисциплін і оновлення їх змісту, що мало стати запорукою особистісного розвитку майбутнього менеджера в умовах інтегративних тенденцій педагогічних знань.

Згідно з логікою нашого дослідження ми звернулися до міжпредметної інтеграції, що базується на взаємозв'язку матеріалів дисциплін гуманітарного циклу підготовки менеджерів організацій. Їх зміст є вихідним проблемним полем, на якому формується і розвивається суб'єктна позиція кожного студента, його самостійність у проектуванні суб'єктно розвивального освітнього середовища, де домінуючим чинником є робота студента над самим собою. Побудоване таким чином суб'єктно розвивальне освітнє середовище забезпечує цілеспрямовану активність студента в навчальній діяльності, формування професійної компетентності майбутнього менеджера, з одного боку, а з іншого – здійснює саморегуляцію особистісного саморозвитку. Інтегратором знань виступає метадіяльність студента, яка конкретизується процесами самопізнання, самоспонування і саморозвитку. При цьому значущими є розвиток ментальних та емоційних можливостей, суб'єктних здібностей особистості, а також пов'язана з цим необхідність вдосконалення методик і технологій їх формування та розвитку.

Під час розробки програми навчального спецкурсу ми спиралися на контрольний перелік питань проекту TUNING для проведення самоаналізу освітніх програм ([www.erasmusplus.org.ua/.../3-materialy-natsion.](http://www.erasmusplus.org.ua/.../3-materialy-natsion/)) [2]. Усі запитання поділено за групами щодо профілю програми, результатів навчання, компетентностей, рівня програми, кредитів та навантаження, наявних ресурсів: Чи чітко і повністю зазначено потребу в новій програмі та її потенціал? Чи є метою створення нової програми задоволення встановлених або нових професійних і/чи соціальних вимог? Чи проходило консультування із зацікавленими сторонами? Чи вони визначили потребу для нової програми? Чи є очевидним, що програма буде відповідно визнана в контексті майбутнього працевлаштування? Чи вона належить до конкретного професійного чи соціального контексту? Чи нова програма є науково цікавою для працівників та студентів? Чи є розуміння освітянського контексту, в якому нова програма буде реалізована? Чи чітко і правильно були визначені результати навчання на рівні всієї програми та окремих її компонентів? [2].

Слід зазначити, що не всі вищенаведені запитання стосуються кожної програми, передусім програми невеликого за кількістю навчальних годин спецкурсу. Однак цей перелік питань визначає стратегічні орієнтири в укладанні актуальних навчальних, зокрема інтегрованих програм.

Щоб показати доцільність інтегрованого підходу та необхідність актуалізації змісту навчання, нами проводилися *лекції /семінари-диспути, семінари-тренінги, міні-тренінги*. Наш досвід з адаптації та впровадження ми поширювали серед колег, пропонуючи викладачам, залученим до експерименту, наші науково-методичні напрацювання щодо імплементації англомовного пропедевтичного спецкурсу «Основи стандартизації», передусім як інтегрованого англомовного спецкурсу в навчальну дисципліну «Іноземна мова за про-

фесійним спрямуванням (англійська)». Слід наголосити на тому, що забезпечення майбутніх менеджерів організацій тривалим особистісно орієнтованим контактом з передовими практиками через засоби перманентної дистанційної підтримки висуває високі вимоги до особистісних якостей викладача, тому що потребуватиме інтегрованості свідомості, глобальності мислення, широкої інформованості та педагогічної майстерності, до того ж і знання на високому рівні англійської мови. Тому для викладачів фахових дисциплін було проведено методичний семінар «Проектування розвивального освітнього середовища в процесі навчання стандартів» та надано базове навчально-методичне забезпечення.

Практика переконала, що інтеграція знань і технологій дозволяє розробити та впровадити комплекс заходів, які органічно вбудовуються як у систему професійної підготовки майбутніх менеджерів організацій, так і в систему актуальних потреб особистості.

Нагадаємо, що згідно з «Педагогічним словником» М. Ярмаченко інтеграція (від лат. *integratio* – відновлення, поповнення, від *integer* – цілий) – це «поняття, що означає стан зв'язаності окремих диференційованих частин і функцій системи, організму в ціле, а також процес, що веде до такого стану» [3, с. 156]. Зазвичай інтегровані курси, як і будь-яке навчально-методичне забезпечення, укладаються з метою підвищення ефективності навчання. Навчально-методичне забезпечення складається з навчальних програм, посібників, методичних розробок, різноманітних діагностичних та інструктивних матеріалів, рекомендацій тощо. Усі вони у своїй єдності дають студентам змогу за допомогою сучасних форм і методів навчання опанувати актуальний зміст і технології навчання.

Отже, нами на основі вивчення міжнародного досвіду імплементації в навчальні програми вишів актуального змісту, одним з яких було визнано навчання стандартів для фахівців різних спеціальностей на різному ступені глибини, укладено за модульним принципом навчальну програму спецкурсу «Основи стандартизації» та розроблено науково-методичне забезпечення інтегрованого англомовного модульного спецкурсу «Основи стандартизації». На основі модифікованого змісту та скоригованих цільових орієнтирів актуалізовано навчально-методичний комплекс навчальної дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням (англійська)» для ММО. До науково-методичного забезпечення включено навчальні тести, тести-вправи, тестові контрольні завдання, кейси, портфель веб-ресурсів, зразки завдань щодо організації самостійної проектувальної навчальної діяльності студентів з тем; пакет прикладних матеріалів як змістову та методичну основи для навчальної діяльності майбутніх менеджерів організацій, зокрема електронний варіант матеріалів методичних семінарів «Проектування розвивального освітнього середовища в процесі навчання стандартів на заняттях з англійської мови» та «Проектування розвивального освітнього середовища в процесі навчання стандартів».

Ми переконані, що оволодіння навчальною дисципліною «Іноземна мова за професійним спрямуванням (англійська)» за своєю суттю є інтегрованим процесом іншомовної комунікативної і професійної підготовки майбутнього фахівця, що уможливорює використання дистанційних засобів перманентної підтримки опанування передового досвіду в певній галузі. За твердженням О. Павленко, «комунікативні, професійні, суспільно-психічні й особистісні якості» фахівця «визначають його спроможність виконувати ту чи іншу виробничу функцію на певному рівні, отже, мають інтегровано поєднуватись. Це положення про інтеграцію можна реалізувати, якщо певні навчальні дисципліни об'єднати в блоки та інтегровані курси», модулі [4, с. 217].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, зважаючи на вищевикладене, а також спираючись на результати вже відомих досліджень, пропонуємо організувати особистісно орієнтований контакт майбутніх менеджерів з передовим досвідом найбільш продуктивними, на наш погляд, засобами перманентної, зокрема дистанційної, підтримки: круглі столи / зустрічі з відомими топ-менеджерами; презентації, вивчення й адаптація передового досвіду; вебінари; розробка та робота з кейсами; часткове застосування методики каскадних тренінгів в умовах інформальної освіти; застосування тематичних електронних словників міжнародних організацій; доступ до перманентно оновлюваних навчальних онлайн-ресурсів, створення портфеля друкованих та електронних методичних ресурсів, упровадження авторського інтегрованого англомовного спецкурсу, зокрема матриці знань і вмінь, тематичних англомовних онлайн-модулів, групових вправ, пошуко-

вих тематичних завдань. Визнано потребу у використанні інноваційних технологій з метою створення орієнтаційного поля самовизначення, самовдосконалення та саморозвитку майбутнього менеджера, надання підтримки у послуговуванні англомовними міжнародними навчальними та інформаційними інструментами професійного спрямування.

Список використаних джерел

1. Базовая программа по стандартизации ЕЭ ООН [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.unesco.org/trade/wp6/educationstandardization.html>
2. Контрольний перелік питань проекту TUNING для проведення самоаналізу освітніх програм [Електронний ресурс] / Ю.М. Рашкевич // Розроблення освітніх стандартів та освітніх програм: Матеріали Національної команди експертів з реформування вищої освіти, проекту ЄС «NEO в Україні». – Режим доступу: www.erasmusplus.org.ua/.../3-materialy-natsion.
3. Педагогічний словник / за ред. акад. АПН України М.Д. Ярмаченка – К.: Педагогічна думка, 2001. – 516 с.
4. Павленко О.О. Формування комунікативної компетенції фахівців митної служби в системі неперервної професійної освіти: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / О.О. Павленко; Дніпропетровський національний ун-т ім. Олеся Гончара. – Дніпропетровськ, 2010. – 541 с.

References

1. *Bazovaia prohramma po standartizatsii EE OON* [UNECE Basic Standardization Program]. Access mode: <http://www.unesco.org/trade/wp6/educationstandardization.html> (In Russian).
2. Rashkevych, Yu.M. *Kontrolnyi perelik pytan proektu TUNING dlia provedennia samoanalizu osvithnikh prohram* [Check list for project TUNING Educational Programs introspection]. *Rozroblennia osvithnikh standartiv ta osvithnikh prohram* [Development of educational standards and educational programs]. *Materialy Natsionalnoi komandy ekspertiv z reformuvannia vyshchoi osvity, proektu YeS "NEO v Ukraini"* [Materials for the National team of experts to reform higher education, the EU project "NEO in Ukraine"]. Access mode: www.erasmusplus.org.ua/.../3-materialy-natsion (In Ukrainian).
3. M.D. Yarmachenko (Ed.). (2001). *Pedahohichnyi slovnyk* [Pedagogical Dictionary]. Kyiv, Pedahohichna dumka Publ., 516 p. (In Ukrainian).
4. Pavlenko, O.O. (2010). *Formuvannia komunikatyvnoi kompetentsii fakhivtsiv mytnoi sluzhby v systemi neperervnoi profesiinoi osvity. Dys. dok. ped. nauk* [Formation of communicative competence of customs service specialists in the system of continuous professional education. Doc. ped. sci. diss.]. Dnipropetrovsk, 541 p. (In Ukrainian).

В статье исследованы форма и содержание обеспечения будущих менеджеров организации длительным личносно ориентированным контактом с передовыми практиками при помощи средств дистанционной поддержки. Сформирован авторский взгляд на организацию личносно ориентированного контакта будущих менеджеров с передовым опытом средствами дистанционной поддержки, а также представлен авторский опыт по указанному вопросу.

Ключевые слова: будущие менеджеры, передовой опыт, средства дистанционной поддержки, личносно ориентированный контакт.

Forms and contents of providing future managers with prolonged individually oriented contact with best practices by means of permanent remote support are researched in the article. The author's own view as to the organization of that contact is formulated and the author's experience as to the mentioned issue is presented.

Key words: future managers, best practices, remote support, individually oriented contact.

Одержано 3.03.2017.